

Nacionalne konsultacije sa studentima o inicijativi za osnivanje REKOM

Priština/Prishtinë, Kosovo

15. april 2009.

Konsultacije je organizovala nevladina organizacija mladih *Integra*. Učestvovalo je 40 studenata, a tri posmatrača, iz udruženja porodica žrtava, pratila su diskusiju. Četiri uvodničara, Kushtrim Koliqi (*Integra, Kosovo*), Shukrije Gashi (*Partners Kosova-Center for Conflict Managment, Kosovo*), Bekim Blakaj (*Fond za humanitarno pravo Kosovo*) i Ivan Novosel (*Legalis, Hrvatska*), dali su kratke uvode u teme, prema dnevnom redu. Jedini prilog je objavila *KosovaPress*.

Učesnici su podržali inicijativu REKOM i regionalnu saradnju na tom procesu.

Mi se dosta nadamo od ove Koalicije za REKOM i nadamo se da će se što pre formirati i mobilisati svoje strukture koje poseduje. (...) Htio sam da još jednom da od vas zatražim ozbiljnost na ovom poslu, da ste konkretniji i da ako imate sreće nastavite sa ovom Koalicijom. (Besart Metaj, student, Pravni fakultet, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Treba da postoji jedna mnogo dublja saradnja i ona treba da je međudržavna jer naš interes je da pronađemo počinioce ratnih zločina i da njih dovedemo pred pravdu. (Ylber Maxhuni, Youth Step, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Do sada nakon 10 godina rata bilo samo dva suđenja koja su završena sa konačnim odlukama ovde kod nas na Kosovu, i to od strane međunarodnih sudija, govorim o suđenju za ratne zločine. Kazne su male što uopšte ne zadovoljava članove porodica. U stvari zbog toga je komisija zaista neophodna. (Bekim Blakaj, Fond za humanitarno pravo Kosovo, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Mi svi imamo jednog zajedničkog zločinca, to su isti oni koji su imali udela u zločinima u Hrvatskoj, Bosni pa zatim na Kosovu. Zato je neophodno da zajednički sarađujemo jer i najmanja moguća pomoć iz bilo kog dela da dolazi jako je značajna. (Edmir Sejdiu, student, Fakultet političkih nauka, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Potrebno je utvrditi činjenice o svim počinjenim zločinima na Kosovu. U tom procesu treba poći od žrtava i njihovih ispovesti, a nadležni organi Srbije i Kosova moraju da procesuiraju počinioce krivičnih dela.

Imamo mnogo izvršenih zločina na Kosovu, razne masakre ali je za ove masakre potrebno imati i činjenice, potrebno je pronaći izvršioce zločina koji su to uradili, ali ne svaki put balansirajući počinioce sa onima koji su pretrpeli zločine. Oni ne mogu da se izjednačavaju na isti način sa njima. (Lavdim Rizani, student, Fakultet političkih nauka, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Mnogi počiniozi zločina većih ili manjih, ubistava, nasilja, i drugih vrsta zločina još uvek su na slobodi i oni vode normalan život na slobodi. Oni se moraju identifikovati na bilo koji mogući način, i treba da se pronađu činjenice protiv njih. Žrtve su te koje su glavne činjenice protiv njih, što je manje ili više i glavna ideja ove komisije. Treba da se zna šta treba da se uradi, da se znaju imena, dokazi, da se znaju događaji, šta se desilo..... (Kushtrim Koliqi, Integra, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Naš zadatak je da prikupimo činjenice i da ih dostavimo, a na srpskom društvu, srpskoj vladi i našoj vladi je da evidentira grupe koje su delovale na ovim prostorima, da identifikuju one koji su izvršili kriminalne radnje. (Ylber Maxhuni, Youth Step, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Žrtve se ustručavaju da se izjasne jer se društvo distancira od ovog problema i ne traži adekvatan način da se uključe žrtve u ovaj proces. Komisija treba da zna gde da ide, kome da se obrati, a ne da gazi po trulim daskama, kako kaže narod. Bolje je ići sigurnim koracima, znati šta treba istraživati, naučiti koji su problemi direktnih žrtava, jer one imaju jasnu sliku šta se desilo. (Shukrije Gashi, Partners Kosova-Center for Conflict Managment, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Sve žrtve moraju biti popisane i REKOM mora da utvrdi njihov tačan broj.

Svaka žrtva ime svoje ime i prezime, svaka žrtva ima svoje dostojanstvo i svaka žrtva i makar je tamo broj ona krije svoju osobnost. I ne može se govoriti sto ili dvesto hiljada, ne može se govoriti sto ili dvesto ljudi, ne može se govoriti sto ili sto i jedan čovjek. Naprosto sve žrtve moraju dobiti svoje ime i prezime. Moraju biti tu, znači moraju biti prepoznate. (Ivan Novosel, Legalis, Hrvatska, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Potrebno je dati prioritet žrtvama i svedocima koji su u starijoj životnoj dobi, jer se činjenice zaboravljaju ili nestaju sa njihovom smrću.

Šta će da se desi sa žrtvama ili sa svedocima koji su bili očevici masakra, a koji su sada u dubokoj starosti, imajući u vidu da oni dan za danom imaju sve više psihičkih i mentalnih problema, neki od njih i umiru. Da li mislite da sa njihovim odlaskom nestaju i činjenice (Besart Metaj, student, Pravni fakultet, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Kada smo kod osoba koje su u dubokoj starosti, predložili su da se da prioritet ovim predmetima, da se ponovo uzmu izjave od njih ako su u stanju da ponove izjavu koju su prethodno dali. Zašto ne, to može biti evidentiran dokaz i kao video snimak koji bi mogao da pomogne u budućnosti. (Naser Lajqi, Syri i Vizionit, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

REKOM treba da se bavi i političkim zatvorenicima.

Jedne od žrtava koje mogu da daju direktne dokaze za svako suđenje ili protiv države koja je izvršila zločinačke radnje koje nisu obuhvaćene međunarodnom konvencijom su politički zatvorenici. (...)Moje mišljenje je da je bi prva tačka bila da mi kao komisija ili bilo ko formira komisiju da se bavi političkim zatvorenima. (Liridon Jetishi, student Fakultet političkih nauka i Pravni fakultet, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

REKOM treba da objavi svoje nalaze nezavisno od mogućih političkih pritisaka.

Koliko će Regionalna komisija o obelodavanju istine biti funkcionalna u jednom vremenu koje je još uvijek nestabilno, gde se još uvek nastavlja po starom, pothranjuju se snažni nacionalni osećaji od svih stranaka, kako od strane žrtava, nastradalih, počionioca ovih zločina, kada se zna da za obelodavanje činjenica je potrebno imati zajedničku saradnju svih stranaka. (Kristijan Hasani, student, Fakultet političkih nauka, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15.april 2009.)

Civilni sektor treba da saraduje sa sudovima na Kosovu i sa EULEX-om koji može da utiče na vlasti.

Imamo mnogo činjenica dobijenih od žrtava rata ali šta se desilo sa tim činjenicama i koliko je urađeno na tome od strane UNMIK sudija koji su do sada saradivali sa našim sudijama? Ono što mi treba da zahtevamo kao koalicija je da sudstvo, sada EULEX, da se formira jedno sudstvo koje će da se bavi ovim činjenicama. I mi kao civilno društvo da te činjenice uzmemo, činjenice koje su uzete od žrtava rata sastavimo i da ih razmotrimo da li su sve obuhvaćene. (Naser Lajqi, Syri i Vizionit, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Memorijali koji se sada grade daleko od mesta zločina uvreda su za žrtve.

Uzimam za primer zatvor Dubravu/Dubravë. Kada smo otišli u zatvor polovina njih je zažalila što je uopšte krenula tamo. Masakr je izvršen unutar zatvora a oni su podigli memorijal na jednoj livadi. Šta će im taj spomenik, kome su ga napravili? Neka se napravi na mestu događaja, ako imamo potrebu za jednim kvadratnim metrom mesta valjda ga možemo naći među hiljadama kvadratnih metara. (Liridon Jetishi, student, Pravni fakultet, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Neophodno je informisanje žrtava i civilnog društva o inicijativi REKOM i kasnije o radu Regionalne komisije. Saradnja sa medijima u tom procesu će biti veoma važna.

Činjenice i argumenti postoje, ali one u nekoj formi nastavljaju da ostaju u tišini, ne mogu nikako da izađu. Porodice žrtava rata su glavna determinanta u vezi sa skupljanjem ovih činjenica, i oni ne znaju da se ovaj proces nastavlja, da je u daljem toku. Na jedan način, [mogućnost] da govorimo otvoreno i da imamo prostora za ovakve debate je jedan korak napred, ali je saradnja sa medijima jedan od glavnih faktora, jer porodice smatraju da njihov glas je ostao samo odjek. (Florentina Hajdari, student, Fakultet političkih nauka, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Više obraćaju pažnju [mediji] na neke druge manje važne stvari nego da prosvetle ideju i saznaju mnoge stvari koje su se desile kod nas, i da o tome informišu širu javnost uopšte. Konkretno, ja mislim a siguran sam da i ostale kolege dele moje mišljenje da su glavni problem mediji. (Naim Maxhuni, student, Fakultet političkih nauka, Priština/Prishtinë, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Potrebno je suzbiti neprijateljstvo naroda u regionu. Treba sprečiti uopštavanje zločina i okrivljavanje jednog naroda zbog individualnog krivičnog dela.

Ako mi kažemo srpskom narodu vi ste kriminalci ili oni nama kao albanskom narodu da smo mi kriminalci onda mislim da će buduća pokoljenja nastaviti da gaje mržnju protiv neprijatelja. Ono što moramo da uradimo je da preciziramo stvari i da pronađemo individue koje su izvršile zločin. (Naser Lajqi, Syri i Vizionit, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Kako može da se postigne tako nešto kada treba da imamo u vidu da smo odrasli u ubeđenju da imamo neprijatelje, naši neprijatelji, znači Srbi su uhranili u nama mržnju prema njima. I još nešto, kako može da se postigne to da mi mislimo da nemamo neprijatelje kada uzmete u obzir okolnosti i uslove u kojima mi rastemo. (Lirie Avdiu, student, Fakultet političkih nauka, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)

Da bismo u korenu prekinuli revanš i da bismo ostavili prostora da zasadimo prijateljstvo, a za mržnju u našoj sredini u stvari treba da reagujemo suprotno. Mi sada treba da ne zaboravimo prošlost sa ciljem da se više ne ponovi i da se okrenemo prema budućnosti koja stvara uslov da se nađe povoljan teren za razvoj ideje o osnivanju REKOM. (Shukrije Gashi, Partners Kosova-Center for Conflict Managment, Kosovo, Nacionalne konsultacije sa studentima, Priština/Prishtinë, Kosovo, 15. april 2009.)